

MIKKELIN KAUPUNKI
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI
PÄIVÄHOITO

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI TULEVASTA KESKUSTAN VUOROPÄIVÄKODISTA

JOHDANTO	3
1. VUOROHOIDON MÄÄRITTELYÄ JA OMINAISPIIRTEITÄ.....	5
2. ERITYISPÄIVÄHOITO	7
3. VAIKUTUSTEN OSOITTAMINEN	8
3.1 LAPSIIN KOHDISTUVAT VÄLITTÖMÄT VAIKUTUKSET	8
3.1.1. TERVEYS.....	8
3.1.2. IHMISSUHTEET	9
3.1.3. ASUMINEN JA LIIKKUMINEN.....	10
3.1.4. ARJEN SUJUVUUS	12
3.1.5. OSALLISTUMINEN.....	13
3.1.6. TASA-ARVO	14
3.2. LAPSIIN KOHDISTUVAT VÄLILLISET VAIKUTUKSET	15
3.2.1. VAIKUTUKSET PERHEEN TALOUTEEN JA PALVELUIHIN	15
3.2.2. VAIKUTUKSET YHTEISÖÖN JA ALUEESEEN.....	15
3.2.3. VAIKUTUKSET SOSIAALISIIN SUHTEISIIN.....	15
4. VUOROHOIDON JA PÄIVÄHOIDON EROAVUUDET	16
YHTEENVETO.....	18
LÄHTEET	20

JOHDANTO

Mikkelin kaupungin sekä sosiaali- ja terveystoimen strategiassa nostetaan esiin päätöksenteossa lapsivaikutusten arviointi lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuuden sekä hyvinvoinnin lisäämiseen liittyen. Uuden vuorohoitoyksikön suunnittelun ja perustamisen tueksi Mikkelin päivähoidossa määriteltiin arviointia kokoamaan työryhmä, johon kuuluivat Elisa Palmroos (kiertävä erityislastentarhanopettaja), Merja Paukkala (päivähoidon ohjaaja/ vuorohoito), Marika Peltonen (päiväkodin johtaja/ vuorohoito) ja Satu Tirronen (päiväkodin johtaja). Tämän arvioinnin taustana on käytetty Sirpa Taskisen (2006) Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointia Helsinki:Stakes 2006.

Haahtelan tilaselvityksessä (2008) selvitettiin muun muassa Mikkelin päivähoidon tilojen kuntoa ja päivähoitopaikkojen määrää. Selvitys ehdotti muutamien huonokuntoisten tilojen lopettamista ja väliaikaiseksi perustetun vuorohoitoyksikön Pankarannan päiväkodin sulkemista. Tilojen remontointi nykyaikaisiksi ei olisi järkevää, vaan suositeltiin uuden 90-paikkaisen päiväkodin rakentamista keskustan läheisyyteen. Tilahallinto ja päivähoito ovat käyneet vuoropuhelua useissa eri palaverissa erinäisistä vaihtoehdoista. Keskustan vuoropäiväkoti hankeryhmä alkoi 12.10.2009 suunnitella uutta vuoropäiväkotia keskustan alueelle.

Uuteen päiväkotiin on suunniteltu viisi ryhmää noin sata paikkaa. Kaksi ryhmää alle kolmevuotiaille, yksi ryhmä on 3-5 vuotiaille ja yksi ryhmä esiopetusikäisille sekä yksi pienkuntoutusryhmä. Vuoropäiväkodissa perheelle on tarjolla vuorohoitoa sekä päivähoitoa. Perheen hoidontarve voi muuttua kesken lapsen hoitopolun vuorohoidosta päivähoitoon. Tällaisessa tapauksessa lapsen ei tarvitse vaihtaa päiväkotia, vaan hän voi jatkaa päivähoitoa samassa talossa. Näin pystytään turvaamaan pysyvyys samoihin ystäviin ja aikuisiin. Vuorohoitoperheille mahdollistuu hoitopolku samassa talossa aina vauvasta esioppilaaseen. Uudessa yksikössä perheen kaikki lapset pääsevät samaan hoitopaikkaan.

Päivähoidossa perustettiin päivähoitoprojektityöryhmä jo aiemmin 18.8.2009. Se on kokoontunut säännöllisesti parin viikon välein. Työryhmä on käsitellyt myös tätä arviointia ajatellen olennaisia asioita muun muassa päivähoidon henkilökuntaa koko päivähoidossa suhteessa uuteen vuorohoitoyksikköön, määrääikaisten ja vakinaisten työntekijöiden suhdetta ja vakinaistamista.

Päivähoidossa on tehty päivähoiton laadunarviointikyselyt keväällä 2009 niin vanhemmille (1450 vastausta) kuin kaikille yli neljävuotiaille lapsille (790 vastausta). Sen tuloksia tuomme myös tueksi lapsivaikutusten arviointiin.

Tämä on ennakoarviointi, jolloin vaikutuksia ja uuden päiväkodin todennäköisiä vaikutuksia lasten elämään arvioidaan ennen sen toteutumista. On mahdollista tehdä myöhemmin myös prosessiarviointi, jolloin vaikutuksia ja päiväkodin toteutumisen sujumista arvioidaan. Siinä voidaan sopia seurannasta, jolloin selvitetään, miten tämä keskustan vuoropäiväkodin toteutuminen on vaikuttanut oikeasti lasten elämään.

Pienikin taskulampun valo tuntemattomalla tiellä on parempi kuin täysi pimennys.
(S.Taskinen 2006)

1. VUOROHOIDON MÄÄRITTELYÄ JA OMINAISPIIRTEITÄ

Vaikka noin 13 000 suomalaislasta (noin 7%) on kunnallisessa vuorohoidossa, ei sitä valtakunnallisessa lainsäädännössä ja asiakirjoissa ole selkeästi linjattu ja määritelty. Kukin kunta on itse määritellyt, tarkoittaako vuorohoito ympäri vuorokauden ja kaikkina viikonpäivinä järjestettävää hoitoa vai myös pelkästään arki-iltaisin tarjottua päivähoitopalvelua. Yleisimmin vuorohoidolla tarkoitetaan päivähoitoa, jota tarjotaan myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Mikkelissä vuorohoidolla tarkoitetaan säännöllisesti ympäri viikon ja vuorokauden tarjottavaa hoitoa mutta myös arki-iltaisin tapahtuvaa hoitoa. Vuorohoitoa voidaan järjestää päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Mikkelissä ei vuorohoitoa tarjota hoitajan kodissa tapahtuvassa perhepäivähoidossa, vaan ympärivuorokautinen hoito on 1990-luvun alusta alkaen järjestetty ryhmäperhepäivähoidossa.

Tällä hetkellä Mikkelissä tarjotaan ympärivuorokautista hoitoa viidessä ryhmäperhepäiväkodissa.

Lisäksi eri yksiköissä tarjotaan ilta- ja viikonloppuhoitoa:

Saksalan päiväkotiki   ma-pe klo 5.30-23.00

Pankarannan päiväkotiki   ma-su klo 5.30-23.00

Ryhmäperhepäiväkotiki Pääskynpesä ma-la noin klo 6-22 (aukioloaika määräytyy perheiden tarpeen mukaan)

Ryhmäperhepäiväkotiki Naperotupa ma-la noin klo 6-22 (aukioloaika määräytyy perheiden tarpeen mukaan)

Ympäri viikon ja vuorokauden ovat auki:

Lilliputti   (Maunuksela)

Onnimanni   (Maunuksela)

Oravanpesä   (Tupala)

Torpantie   (Rantakylä)

Nuppula   (Haukivuori)

Uuden päiväkodin myötä Pankarannan päiväkodin sekä Lilliputin ja Oravanpesän toiminta lakkaisi.

Lisäksi lakkaisi Posetiivin esikoulu, jossa tällä hetkellä tapahtuu Lilliputissa ja Onnimannissa hoidossa olevien lasten esiopetus.

Vuorohoitoa säätelevät samat lait ja asetukset kuin muutakin varhaiskasvatusta. Aikuisten suhde lapsimäärään nähden on ryhmäperhepäivähoidossa yksi hoitaja 4½ lasta kohden (ks. *Asetus lasten päivähoidosta § 8*). Päiväkodissa seitsemää kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden on oltava yksi kasvatusvastuullinen työntekijä ja yksi kasvatusvastuullinen työntekijä neljää alle kolmevuotiaasta lasta kohden (ks. *Asetus lasten päivähoidosta § 6*). Hoitomaksut määräytyvä samoin perustein kuin päiväyksiköissä, ja käyttöaste lasketaan samalla kaavalla kuin muussakin päivähoidossa. Mikkelissä ainoa ero maksukäytännössä koskee perheitä, joilla hoidontarve on vähäinen. Vuoroheidossa heidän kohdallaan seurataan, että hoitopäivien keskiarvo pysyy kymmenessä, kun muussa päivähoidossa 10 päivää kuukaudessa on päiväkohtaisen maksun selkeä raja.

Vuorohoitoa leimaa lasten hoitoaikojen epäsäännöllisyys sekä ihmissuhteiden suuri määrä ja vaihtuvuus. Tämä asettaa haasteita vuoroheidon suunnittelulle, sosiaaliselle kasvuympäristölle, kaverisuhteiden muodostumiselle, tiedonkululle ja henkilökunnan osaamiselle. Tutkimusten mukaan hoitosuhteen pysyvyydellä, tutuilla hoitajilla ja pysyvillä kaverisuhteilla on suuri positiivinen merkitys lapsen sosio-emotionaaliselle kehitykselle. Ilta- ja yöhoidolla ei sinänsä ole todettu olevan vaikutusta lapsen hyvinvointiin. Sen sijaan pitkät hoitopäivät aiheuttavat lapselle stressiä ja lisäävät tulehdusherkkyyttä.

Lapsiryhmän koko eri vuorokauden aikoina vaihtelee. Jokainen päivä on erilainen, joskus hiljaisempi, joskus ruuhkaisempi. Lapsimäärät tiedetään viikko etukäteen, mutta varattuja hoitoaikoja perutaan paljon, erityisesti viikonloppuisin. Kuitenkin lapsille on tärkeää tietää, kuka häntä hoitaa milloinkin ja ketä kavereita on hoidossa samaan aikaan. Hyvänä puolena on se, että hiljaisemmat hetket antavat mahdollisuuden omaehtoiseen leikkiin rauhallisessa ja avarammassa ympäristössä sekä yhteistä jakamatonta aikaa lapselle ja aikuiselle.

Uutta päiväkotia suunniteltaessa on tärkeää pohtia, kuinka varmistetaan rauhallinen toimintaympäristö, saavutetaan mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet, luodaan puitteet lapsen yksilölliselle huomioimiselle ja varmistetaan henkilökunnan osaaminen ja sitoutuminen toimimaan yhteisten tavoitteiden suuntaisesti.

2. ERITYISPÄIVÄHOITO

Lapsi voi tarvita tukea moniin eri kehityksen osa-alueisiin. Yleisimpinä ovat puheen ja kielen kehityksen vaikeudet, tarkkaavaisuuden ja itsesäätelyn vaikeudet sekä kokonaiskehityksen viivästyminen. Mikkelissä erityistä tukea tarvitsevia lapsia on vuosittain 8-10 %, mikä vastaa kuntien keskiarvoa.

Suurin osa erityistä tukea tarvitsevista lapsista hoidetaan päivähoidossa ns. normaaleissa lapsiryhmissä. Osa lapsista kuitenkin tarvitsee enemmän tukea. Päivähoitoasetuksen 6 § (16.3.1973/239) mukaan erityistä tukea tarvitseva lapsi on otettava huomioon hoidettavien lasten lukumäärässä tai henkilöstön lukumäärässä.

Mikkelin päivähoidossa on ns. pienkuntoutusryhmiä, joissa lasten määrä on pienempi kuin normaaliryhmässä, ja ryhmään on sijoitettu useampi tukea tarvitseva lapsi. Ryhmän toiminnassa käytetään kuntoutuksellisia menetelmiä tavoitteisesti ja säännöllisesti. Pienkuntoutusryhmät tarjoavat lapsen näkökulmasta toimivaa varhaiskuntoutusta.

Myös vuorohoidossa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, ja tällä hetkellä vuorohoidon piirissä oleville lapsille ei ole pienkuntoutusryhmää. Tulevaan uuteen yksikköön ollaankin sitä suunnittelemassa. Pienkuntoutusryhmä palvelisi vuorohoidon erityistä tukea tarvitsevia lapsia, lisäksi myös lähialueella asuvia, sekä keskeisen sijaintinsa lisäksi myös muita erityistä tukea tarvitsevia lapsia.

Uuden yksikön henkilöstöön on suunniteltu erityislastentarhanopettajan toimi. Erityislastentarhanopettaja työskentelee erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Hän auttaa ja tukee myös päiväkodin henkilöstöä sekä lasten vanhempia erityiskasvatuksen asioissa. Tuki ja ohjaus lapsille, henkilöstölle sekä vanhemmille on uudessa yksikössä helposti saatavilla.

3. VAIKUTUSTEN OSOITTAMINEN

Suunnitteilla olevan vuorohoitoyksikön seurauksia lasten ja perheiden elämään on tarpeellista ja tärkeää pohtia etukäteen siinä määrin kuin se on suinkin mahdollista.

Lapsiin kohdistuvat vaikutukset on jaettu välittömien ja välillisten vaikutusten arviointiin ja osoittamiseen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyviin seikkoihin, ihmissuhteisiin sekä kasvuympäristön turvallisuuteen. (S.Taskinen 2006)

3.1 LAPSIIN KOHDISTUVAT VÄLITTÖMÄT VAIKUTUKSET

3.1.1. TERVEYS

- Uusi yksikkö suunnitellaan ja toteutetaan lapsia varten ja lapsinäkökulma huomioiden lasten päivittäiseksi toimintaympäristöksi (tarkoituksenmukaiset tilat ja toimintavälineet). Vanhat ja huonokuntoiset ja lapsien käytössä toimimattomat tilat ja yksiköt jäävät pois käytöstä.
- Uuden yksikön rakentamisessa huomioidaan sekä suunnittelu että toteutusvaiheessa ajanmukainen tieto rakennustekniikasta (ilmastointi, säteilyt yms.)
- Rakentamisratkaisuissa ja – tekniikassa voidaan ottaa huomioon allergiat ja astmat.
- Melusta johtuvat haitat sisätiloissa pienenevät. Vanhoissa poistuvissa yksiköissä sisätilojen akustiikkaa ei ole huomioitu (tilat suunniteltu alun perin muuta käyttöä varten; asuinhuoneisto, vanhainkoti tms.). Lasten äänistä ja toiminnasta aiheutuvaa melua pystytään vähentämään oikeanlaisilla pintamateriaaleilla ja tilaratkaisuilla.
- Päiväkodin oma valmistava keittiö tukee lasten ruokailu- ja ravitsemuskasvatusta. Lapset näkevät ja kokevat päivittäin ruuan valmistuksen sekä saavat itse nauttia lopputuloksesta. Omassa yksikössä valmistettu ruoka henkilöityy ruokapalveluhenkilökuntaan ja lisää ruuan ja ruokailun arvostusta. Samoin vuorovaikutus lasten, kasvatushenkilökunnan ja ruokapalveluhenkilökunnan kanssa lisää työn mielekkyyttä.

3.1.2. IHMISSUHTEET

- Aikataulujen epäsäännöllisyys haastaa vuorotyötä tekevien perheiden ja vuorohoitoa tarjoavien yksiköiden arkea. Vuorohoidossa lapsiryhmän ja henkilöstön rakenne muuntuu jatkuvasti. Ihmissuhteiden vaihtuvuus on vuorohoidon ominaispiirre, jota ei voida täysin poistaa. Pysyvä, vakituinen henkilöstö on erityisen tärkeä vuorohoidossa, jotta määräaikainen henkilöstö ei omalta osaltaan enää lisäisi vaihtuvuutta.
- Ison vuorohoitoyksikön ihmissuhteiden määrän vaikutus lapsen kehitykseen on erittäin tärkeä tiedostaa. Pedagogisilla ratkaisuilla ja hyvällä työsuunnittelulla voidaan osittain vaikuttaa ihmissuhteiden määrään ja vaihtuvuuteen, sekä rajatun ja rauhallisen oppimisympäristön muodostamiseen.
- Uuteen päiväkotiin on suunniteltu leikki- ja jakotiloja, jotka tarjoavat leikkimahdollisuuksia pienissä ryhmissä. Leikkiminen pienessä ryhmässä tukee lapsen leikin ja leikkitaitojen kehittymistä. Leikki- ja jakotilat mahdollistavat myös lasten toimimisen pienryhmässä.
- Uuteen yksikköön on suunniteltu vuorohoidon lisäksi myös päiväaikaan tapahtuvaa hoitoa. Tämä mahdollistaa perheelle hoitopaikan pysyvyyden, ja lapselle pysyvät aikuis- ja kaverisuhteet, jos perheen työtilanne muuttuu vuorohoidosta päivähoitoksi, tai päinvastoin. Muutostilanteissa lapsen ei tarvitse vaihtaa päivähoitopaikkaa, kuten nykyisin on jouduttu tekemään.
- Lapsen ei tarvitse vaihtaa hoitopaikkaa, myöskään siinä tapauksessa, jos lasta hoitava tai tutkiva lääkäri suosittelee lapsen hoitopaikaksi pienkuntoutusryhmää.
- Pienkuntoutusryhmässä niin sanotut tukilapset ovat osaksi päivälapsia ja tuovat, lapsen näkökulmasta, jatkuvuutta ja pysyvyyttä kaveri- ja ystävyysuhteisiin.

Vanhemmat osallistuivat lasten asiakaskyselyyn 2009 kysymällä lapsilta,
Mikä sinusta on kivointa päivähoitopaikassa?

66 lasta vastasi että kaverit

- Jokaisella lapsella on oma kasvatuskumppani, joka varsinkin hoidon alussa auttaa lasta sopeutumaan vuorohoitoon. Kasvatuskumppanuuden luonne muuttuu hoidon edetessä. Kasvatuskumppani vastaa kasvatuskeskusteluista ja lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta sekä huolehtii tiedonkulusta vanhempien ja vuorohoidon välillä.
- Jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa sovitaan lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta yhdessä vanhempien kanssa. Suunnitelmaa päivitetään puolivuositain käytävissä kasvatuskeskusteluissa. Kevään 2009 asiakaskyselyssä vanhemmat olivat kokeneet kasvatuskeskustelut erittäin tärkeiksi (4,42) päivähoitossa.

- Uuden yksikön etuna on palvelujen saatavuus omassa talossa, Päivähoitoa voidaan tarjota perheen kaikille lapsille iästä tai kehitystasosta riippumatta.
- Päiväkodissa tulee olemaan sekä pienten alle 3-vuotiaiden, isojen 3 – 5-vuotiaiden ja esikoululaisten ryhmät sekä pienkuntoutusryhmä, joten eri-ikäisten lasten luonteva yhdessäolo ulkoilussa tulee olemaan päivittäistä. Alle kolmevuotiaiden piha-alue on erotettu muusta pihasta turvallisuuden takia.
- Henkilöstön ammattitaito ja toiminnan pedagoginen suunnittelu ohjaavat vuoropäiväkodin päivittäistä toimintaa. Sisätiloissa toimitaan pääasiassa omissa tutuissa kotiryhmissä. Koko talon yhteiset toimintahetket (lauluhetket, juhlat ja retket) tutustuttavat lapset ja aikuiset toisten ryhmien väkeen sekä lisäävät yhteisöllisyyttä.
- Kokonaisvaltainen suunnittelu, jossa päiväkodin viereen on suunniteltu ikäihmisten puisto ja lasten leikkipuisto, huomioi lasten ja eri-ikäisten ihmisten luonnollisen vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen.

3.1.3. ASUMINEN JA LIIKKUMINEN

- Uuden yksikön suunnittelussa ovat mukana liikennesuunnittelu ja kaavoitus, jotka ovat huomioineet päiväkodin piha-alueen ja lähiympäristön esteettömän ja turvallisen liikkumisen sekä lasten että aikuisten näkökulmasta. Esimerkiksi turvallisuutta lisäävä ratkaisu on se, että lasten piha-alue ei rajoitu autotiehen (kuten nykyisessä vuorohoitoyksikkö Lilliputissa, tai Oravanpesässä, jossa omaa leikkipihaa ei ole lainkaan).
- Toimivilla ja tilavilla eteisillä ja ulkokuisteilla mahdollistetaan ulos lähdön ja sisään tulon sujuvuus säällä kuin säällä.
- Sisä- ja ulkotilojen suunnittelussa huomioidaan lasten liikkumismahdollisuudet.
- Monipuoliset lähiliikuntapaikat (peli-/luistelukenttä) lisäävät sekä päiväkodin lasten että alueella asuvien lasten liikkumismahdollisuuksia.
- Uudessa yksikössä mahdollistuu esteetön liikkuminen. Nykyisissä vuorohoitoyksiköissä on portaikkoja ja ahtaita eteistiloja, jolloin esim. pyörätuolia tai kävelytelinettä käyttävää lasta ei nykyisissä tiloissa voi hoitaa.
- Akustiikkaan kiinnitetään erityistä huomiota, mikä lisää viihtyvyyttä ja takaa esteettömän kuulemisen. Saliin ja erityisryhmään mietitään induktiosilmukan asentamista.

Lasten kyselyn tulokset keväältä 2009 vahvistavat lasten tarpeen isolle pihalle ja toimivalle lähiympäristölle.

Mikä sinusta on kivointa päivähoitopaikassa?

69 ääntä ulkoilu (retket, pihaleikit, ulkoliikunta, uinti, palloleikit)

- Piha ja sen leikkivälineet (keinut, kiipeilytelineet ym.) mahdollistavat lasten yhteistoiminnan. Samoin pihan korkeuserot antavat mahdollisuuden vaihtelevaan ja monipuoliseen liikkumiseen.
- Pihalle on suunniteltu alle kolmevuotiaiden piha-alue leikkivälineineen.

Tulokset keväältä 2009 vahvistavat myös lasten tarpeet erilaisille leikkitiloille.

Mikä sinusta on kivointa päivähoitopaikassa?

284 ääntä leikkiminen (kaverin kanssa, rakentelu, koti, maja leikit)

- Uuden yksikön suunnittelussa lasten leikkien mahdollistaminen pienissä ryhmissä rauhallisissa omissa tiloissa on ollut yksi lähtökohta. Ryhmätilojen suunnittelussa on huomioitu pienet leikkihuoneet ja jakotilat, jotka mahdollistavat leikit ja niiden jatkamisen toisena ajankohtana. Huonekalujen sijoittelulla vaikutetaan lasten liikkumistiloihin.

Lasten kyselyn tulokset keväältä 2009 vahvistavat lasten tarpeen isolle jaettavalle salille, jotta salia voi käyttää kaksikin ryhmää tarvittaessa samaan aikaan.

Mikä sinusta on kivointa päivähoitopaikassa?

105 ääntä ohjattu toiminta sisällä (musiikki, laulu, jumppa, askartelu aamupiiri...)

- Päiväkotiin suunniteltu liikuntasali tukee sekä lasten itsenäistä että ohjattua liikkumista. Nykyisissä yksiköissä liikuntasalia ei ole.
- Sali sopii myös musiikki- ja laulutuokioihin sekä musiikkiliikuntaan erinomaisesti.
- Päiväkodin pihasuunnittelussa sekä sisätilojen suunnittelussa on huomioitu lasten omatoiminen liikkuminen ja sen tukeminen.

3.1.4. ARJEN SUJUVUUS

- Esiopetukseen siirtyminen yksiköstä toiseen kesken hoitopäivän (kuten nyt siirtyminen Lilliputista ja Onnimannista Posetiivin esiopetusryhmään ja takaisin) jää pois. Esiopetus toteutuu samassa talossa.
- Perheiden arkea helpottaa ja sujuvuutta lisää se, että samassa talossa on eri-ikäisten lasten ryhmiä, joten sisarukset hoidetaan yhdessä paikassa.
- Jokaisella lapsella on omassa kotiryhmässä tuttu ja nimetty naulakkopaikka ja -merkki, sänky ja oma paikka ruokapöydässä.
- Lasten tuonti- ja hakutilanteet on suunniteltu toimiviksi ja turvallisiksi. Päiväkodin huoltoajolle on oma piha ja ajotie. Asiakasperheille on oma turvallinen parkkialue. Hyvin valaistut ja esteettömät kulkureitit pihalla sekä pihan vaunukatokset helpottavat perheiden arkea. Toimivat kuraeteiset helpottavat henkilökuntaa vaatehuollossa, sekä lasten vanhempia hakutilanteissa.
- Eteistilojen suunnittelun lähtökohtana on ollut suuret ja toimivat sisääntulotilat. Kun kaksi ryhmää käyttää samaa eteistä, on mahdollista saada eteisestä suurempi ja toimivampi. Tilat mahdollistavat myös toiminnan porrastamisen, eli lapset siirtyvät pukemaan pienissä ryhmissä. Eteistilanteet ovat silloin rauhallisempia, ja henkilökunnalle jää enemmän aikaa havainnoida ja kuunnella lasta. Henkilökunnan on myös helpompi ja joustavampi auttaa lapsia ulos, kun jokaisella ryhmällä ei ole erikseen pieniä eteisiä hajallaan ympäri taloa. Vaatehuollon hoito on sujuvampaa, kun se on keskittynyt muutamiin tiloihin.
- Talossa oleva verstaas/savipaja/taideateljee mahdollistaa erilaiset taiteen tekemisen ja kokemisen elämykset niin lapsille kuin aikuisille.
- Erityistä tukea tarvitsevat lapset saavat tarvitsemansa tuen (pienkuntoutusryhmä) omassa vuorohoitoyksikössä kouluikänsä aikana. Uuteen yksikköön suunniteltu terapiahuone mahdollistaa lapsen tarvitseman terapian toteutumisen hoitajakson aikana. Lapsen näkökulmasta se eheyttää lapsen päivää, lapsi saa tarvitsemansa terapian silloin kun on virkeimmillään. Se helpottaa myös vanhempien arkea terapiakuljetusten vähennyttyä.
- Erityislastentarhanopettajan työhuone on ns. terapiahuone, jossa terapeutit ja erityislastentarhanopettaja työskentelevät vuorotellen.

- Tilojen suunnittelussa on huomioitu ilta- ja yöhoidossa olevat lapset. Yöhoitoryhmä sijaitsee lähellä keittiötä, ja helpottaa iltapalajärjestelyjä. Yöhoitoryhmä ”Pikkukoti” pyritään kalustamaan mahdollisimman kodinomaisesti.
- Ilmarisen leikkipuisto ja Urpolan hiihtoladut, luistelukentät ja luontoalueet ovat kävelyetäisyydellä tarjoten lapsille liikkumismahdollisuuksia sekä luontoelämyksiä.
- Päiväkodin tilaratkaisut palvelevat myös päiväaikaan tapahtuvaa päivähoitoa. Jos vuorohoidon tarve yllättäen vähenisi, käyvät tilat ilman muutoksia muuhun päiväkotikäyttöön.

3.1.5. OSALLISTUMINEN

- Lapsilähtöinen työskentelytapa varmistaa lasten osallistumisen sekä toiminnan suunnitteluun että itse toimintaan. Lasten ääntä kuunnellaan ja he voivat tietyissä rajoissa osallistua päätöksentekoon. Aikuisilla on aina kokonaisvastuu toiminnasta ja sen suunnittelusta.
- Jokaisen kotiryhmän seinällä on esillä kuvitettu päiväohjelma. Ohjelma käydään päivittäin läpi yhdessä ja se varmistaa sen, että lapsi tietää mitä milloinkin tulee tapahtumaan.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (vasu) kuuluvat kasvatustalokeskustelut vanhempien kanssa sekä vasun lapsen puhevuorolomake kaksi kertaa vuodessa dokumentoivat kuulluksi tuleminen.
- Työntekijöiden säännölliset palaverit (koko talo, tiimi ja ryhmä) varmistavat tiedon kulun aikuisten kesken.
- Pysyvät ihmissuhteet (työntekijät ja lapset) vuorohoidossa varmistavat lapsen ja perheen tuntemisen. Varhainen puuttuminen toimintamallina vähentää syrjäytymisen riskiä. Henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö huolen herätessä sekä talossa olevan oman erityislastentarhanopettajan konsultointi voi edistää prosessin kulkua ja estää syrjäytymistä.
- Vuorotyön epäsäännöllisyys voi vaikeuttaa perheiden tutustumista toisiinsa. Uuden vuorohoitoyksikön henkilöstö voi olla tässä tukena järjestämällä erilaisia perheiden kohtaamistilanteita (esimerkiksi erilaiset tapahtumat). Tämä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mahdollistaa perheille vertaistuen.

Vanhemmat haastattelivat lastaan ja kysyivät lapselta?
Kuuntelevatko ja auttavatko aikuiset sinua päivähoitopaikassa?

326 kyllä kuuntelevat
33 kuuntelevat
53 auttavat

11 eivät kuuntele, jos aikuisilla on puheet kesken,
puhuvat keskenään,
eivät ehdi kuunnella, aikuiset tekevät omia hommiaan.
9 eivät auta
42 vähäsen en tarvitse apua
4 ei osaa sanoa tai ei kerro

(Lasten kysely 2009)

Vanhemmat (1450 vastausta) ovat antaneet päivähoidolle erittäin hyvän arvion (4,43) luottamuksesta lasta hoitavaa henkilökuntaa kohtaan. Päivähoitopaikan kasvatustyö koetaan myös tukevan kodin kasvatustyötä erittäin hyvin(4,42).

3.1.6. TASA-ARVO

- Vuoropäiväkoti palvelee tasapuolisesti koko kaupunkia. Se on sijainniltaan suunniteltu hyvien liikenneyhteysien varrelle, mikä lisää alueellista tasa-arvoa eri alueiden näkökulmasta.
- Keskustan päiväkodin omalta alueelta (Kirjala, Nuijamies, Pitkäjärvi, Urpola) voi hakea päiväryhmään tai esiopetukseen.
- Päivähoidossa noudatetaan kulttuurista ja sosiaalista tasa-arvoa.

3.2. LAPSIIN KOHDISTUVAT VÄLILLISET VAIKUTUKSET

3.2.1. VAIKUTUKSET PERHEEN TALOUTEEN JA PALVELUIHIN

- Vuorohoidon laatu päivähoidossa yhtenäistyy asiakkaan näkökulmasta.
- Pienet erillään olevat yksiköt ovat haavoittuvaisempia esim. henkilökunnan sairastuessa.
- Vuorohoidon piirissä oleville erityistä tukea tarvitseville lapsille ei aikaisemmin ole ollut pienkuntoutusryhmää vuorohoitoyksikössä. Palveluiden saatavuus tältä osin parantuu huomattavasti.
- Uuteen yksikköön suunniteltu terapiahuone mahdollistaa lapsen terapian (mm. fysio-, toiminta-, ja puheterapia) hoitajakson aikana. Lapsen ja perheen näkökulmasta se eheyttää lapsen päivää, lapsi saa tarvitsemansa terapian silloin kun on virkeimmillään. Helpottaa myös vanhempien arkea terapiakuljetusten vähennytyä.

3.2.2. VAIKUTUKSET YHTEISÖÖN JA ALUEESEEN

- Päiväkodin lähiympäristö on suunniteltu virikkeelliseksi ja eri ikäryhmiä palvelevaksi. Lähiympäristöön on suunnitteilla kaikkia alueen asukkaita palveleva lähiliikuntapaikka.
- Lähiympäristön leikkipaikat ovat kaikkien alueen lasten käytettävissä.
- Alueen arvo nousee uuden yksikön ja virkistysalueen myötä.

3.2.3. VAIKUTUKSET SOSIAALISIIN SUHTEISIIN

- Kokonaisvaltaisella suunnittelulla huomioidaan eri-ikäisten luonteva vuorovaikutus. Päiväkodissa voi olla kylämummo ja -pappa toimintaa.
- Vuoropäiväkodin työntekijöiden käymä arvokeskustelu ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä tekeminen varmistavat päiväkodin yhteisen toimintamallin ja yhteenkuuluvuuden tunteen.
- Alueen asukkaille järjestetään kuulemistilaisuus alueen kaavamuutoksista maaliskuussa 2010.

4. VUOROHOIDON JA PÄIVÄHOIDON EROAVUUDET

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus

Alle kouluikäisellä lapsella on subjektiivinen oikeus saada päivähoitopaikka. Kunta on velvollinen järjestämään hoitopaikan lapselle neljän kuukauden kuluessa päivähoitohakemuksen saapumisesta ja äkillisessä tapauksessa opiskelun tai töihin menon vuoksi kahden viikon kuluessa. Päivähoitolain (1973)11 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve sitä edellyttää. Vuorohoidossa lapsen hoitopaikka määräytyy hoitoaikojen ja hoidontarpeen mukaan (kaikissa yksiköissä ei ympärivuorokautinen tai viikonloppuhoito ole mahdollista). Vuorohoitoyksiköt sijaitsevat eri puolilla kaupunkia, joten lähipäiväkoti tai vanhempien toive eivät välttämättä toteudu. Päivähoidossa pystytään paremmin huomioimaan vanhempien toive ja lähipäiväkoti/koulupolku ajatus.

Hoitoaika

Päivähoidossa lapsen hoitoaika on vanhempien työaika työmatkoineen. Vanhemmat ilmoittavat päivähoitohakemuksessa omat työaikansa ja lapsen hoitoajan. Vuorohoidossa vanhemmat ilmoittavat viikoittain kirjallisena lapsen hoitoajat ja omat työaikansa hoitopaikkaan yhteisesti sovittuun aikaan mennessä henkilökunnan työvuorosunnittelun takia. Kaikille perheille etukäteen ilmoitettuna päivänä ja aikana. Päivähoidossa lapsen hoitoaika ilmoitetaan hoitosuhteen alkaessa käytävässä kasvatuskeskustelussa.

Päivähoitomaksut

Vuorohoidossa ja päivähoidossa päivähoitomaksut määräytyvät samoin perustein. Maksu määräytyy hoitomuodon tai läsnäolopäivien mukaan. Hoitomuotoja ovat kokopäivähoito ja osapäivähoito. Osapäivähoidossa hoitopäivän pituus voi olla enintään 5 tuntia/päivässä. Kokopäivähoidossa vaihtoehtona on 10 hoitopäivää kuukaudessa, jolloin perhe maksaa hoitomaksu lapsen läsnäolopäiviltä. Vuorohoidossa 10 päivää kuukaudessa on keskimääräinen, jossa päivien tasoittumisjakso on puoli vuotta. Päivähoidossa 10 päivää kuukaudessa on maksimi läsnäolopäivien määrä.

Kesäaikana (kesä-, heinä- ja elokuu) kaikki perheet maksavat hoidosta etukäteen varattujen hoitopäivien mukaan. Mikäli lapsi on aloittanut päivähoidossa edellisen vuoden elokuussa,

heinäkuu on maksuton kuukausi. Uusia päivähoito- ja maksukäytänteitä varten on asetettu työryhmä, joka suunnittelee muutoksia päivähoitomaksuihin.

Käyttöaste

Vuorohoidossa ja päivähoidossa seurataan kuukausittain käyttöastetta, jossa lasketaan lasten ”suhteutettujen” läsnäolopäivien ja kasvatusvastuuikäisten työpäivien suhdeluku. Vuorohoidossa käyttöasteen tulisi kuukausittain olla yli 70 % ja päivähoidossa 90 % tai enemmän.

YHTEENVETO

Vuorohoidossa ei ole tällä hetkellä valtakunnallisia linjauksia tai ohjeistuksia, joita kaivattaisiin. Työryhmä on omalta osaltaan tehnyt linjauksia ja halunnut nostaa keskeisesti esille vuorovaikutukseen ja ihmissuhteiden pysyvyyteen liittyviä näkökulmia. Myös toiminnan rauhallisuuteen ja sujuvuuteen liittyvät asiat koetaan tärkeiksi, ja niitä on pohdittu sekä pedagogisten ratkaisujen että tilojen järjestelyjen kautta.

Kasvatuskumppanuuskäytännön kautta pyritään ylläpitämään lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta sekä helpottamaan hoitopolun alkutaivalta. Sen merkitys korostuu vuorohoidossa, jossa ihmissuhteiden vaihtuvuus ja määrä on erityisen suuri. Kasvatuskumppanin, lapsen oman aikuisen, työajat pyritään hoitosuhteen alkuvaiheessa suunnittelemaan lapsen hoitoaikojen mukaan. Näin lapsi voi läheisen hoitajan turvissa tutustua talon muihin aikuisiin ja lapsiin.

Lasten hoitoaikojen epäsäännöllisyys asettaa haasteita myös toiminnan suunnittelulle. Leikillä on keskeinen asema kaikessa varhaiskasvatuksessa, mutta erityisesti vuorohoidossa tulee muistaa varata riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia lapsen omaehtoiseen leikkiin. Lapsen hoitopäivien epäsäännöllisyys edellyttää päiväkodin aikuisilta herkkyyttä kuunnella lapsen tarpeita ja rakentaa ympäristö tukemaan lapsen leikkejä ja mielikuvitusta.

Esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa on otettava huomioon lasten hoitoajat järjestämällä esiopetusta sekä aamu- että iltapäivällä, jottei lapsen hoitopäivän pituus muodostuisi kohtuuttomaksi. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus myös vapaapäiviin yhdessä vanhempiensa kanssa.

Vuorohoidon piirissä olevien perheiden epäsäännöllinen rytmi voi olla lapsen kehitykseen vaikuttava riskitekijä. Lasten ja perheiden mahdollisen tuen tarpeen havaitseminen ja niihin reagoiminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa auttaa tilanteiden ratkaisemisessa ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Avoin ja luonteva vuorovaikutus henkilökunnan ja perheiden kesken helpottaa vaikeidenkin asioiden puheeksi ottamista. Vanhemmat uskaltavat paremmin ottaa apua vastaan voidessaan keskustella luotettavien päivähoidon työntekijöiden kanssa. Henkilökunnalta edellytetään halua ja rohkeutta kohdata monenlaisia perheitä. Talon oma erityislastentarhanopettaja

on henkilöstön tukena huolen puheeksi ottamisen tilanteissa. Hän pystyy myös tarjoamaan erityistä tukea lapselle, henkilökunnalle ja perheelle sekä olemaan tarvittaessa yhteydessä muihin asiantuntijatahoihin.

Vuorohoidossa korostuu tilojen kodinomaisuus, joka viihtyisien ja kodinomaisten tilojen lisäksi tarkoittaa myös ihmissuhteiden pysyvyyttä. Pienessä ryhmässä toimiminen mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen ja antaa puitteet rauhalliselle leikille ja muulle toiminnalle. Melutaso laskee ja siirtymätilanteet helpottuvat. Uuden päiväkodin tilaratkaisuissa on otettu huomioon mahdollisuus jakaa toimintaa moneen eri tilaan. Myös esim. ulkoilua ja ruokailua porrastamalla vältetään ruuhkilta siirtymätilanteissa.

Vuorohoidossa korostuu henkilöstön ammatillisuus. Lapsi viettää vuorohoidossa erityisen herkkiä vuorokauden aikoja (iltoja, öitä ja viikonloppuja), jolloin lapsi yleensä on omassa kodissa vanhempiensa kanssa. Jo tämä vuorohoidon piirre tuo erittäin tärkeään osaan henkilökunnan osaamisen ja herkkyyden. Se edellyttää kykyä kuulla ja nähdä lapsi yksilönä, tarjota lapselle läheisyyttä ja turvaa. Vuorohoidossa lapsi tarvitsee myös yksinoloa ja lepoa. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän lapsi tarvitsee, varsinkin iltaisin, oman aikuisen. Lapsen emotionaaliseksi kehitykseksi on ratkaisevan tärkeää kokea olevansa ainutlaatuinen ja korvaamaton.

LÄHTEET

Lasten päivähoiton tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Färkkilä, Kahiluoto, Kivistö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006: 16
Mikkelin päivähoiton laatu vanhempien ja lasten arvioimana sekä henkilökunnan oman työn arvio. 2009 toim. S.Tirronen
Palviainen Tiina. Karuselli pyörii, lapset siinä hyörii. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2007
Taskinen Sirpa. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointia. Helsinki Stakes 2006
Vuorohoito lasten päivähoitossa. Vuorohoiton työryhmän muistio muistio Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto 1999
<http://varttua.stakes.fi>